

ARAŞTIRMA / RESEARCH

Down Sendromu Tanısının Okul Öncesi Dönemde Baba Katılımı Üzerine Etkisi

Gözde FENT KILIÇ ¹, N. Evra GÜNHAN ŞENOL ²

¹ İstanbul Medipol Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü İstanbul, Türkiye; Tekirdağ Dil ve Konuşma Terapisi Merkezi, Tekirdağ, Türkiye. **ORCID:** 0000-0002-8707-420X

² İstanbul Medipol Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye. **ORCID:** 0000-0002-6098-0405

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada, Down sendromu tanısı almış olan okul öncesi çağıdaki çocukların hayatına baba katılımı incelenmektedir. Bu amaçla, baba katılımının demografik faktörlere ve Down sendromu tanısının var olup olmamasına bağlı olarak değişimi araştırılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma, Haziran-Aralık 2021 tarihleri arasında İstanbul ve Tekirdağ'daki merkezlerde yürütülmüştür. Örneklem, 33'ü Down Sendromlu, 33'ü tipik gelişim gösteren çocuğu olan toplam 66 babadan oluşmuştur. Veriler Baba Katılım Ölçeği (BAKÖ) ve Sosyo-Demografik Bilgi Formu kullanılarak toplanmıştır. Veriler, T-Testi, ANOVA ve regresyon analizleri ile IBM SPSS Statistics 22.0 kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Down sendromu tanısının baba katılımını anlamlı şekilde etkilemediği ($p>0,05$) ve demografik özelliklerin (çocuk cinsiyeti, babanın eğitimi, gelir düzeyi, baba yaşı, annenin istihdam durumu) katılım üzerinde fark yaratmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Ancak, Keyfi Meşguliyet alt boyutunda, ailede sürekli birlikte yaşayan üye sayısı ile baba katılımı arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Sonuç: Çalışma bulguları, çalışmaya katılan Down Sendromu tanılı ve tipik gelişim gösteren çocukların babalarının BAKÖ'den aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmadığını göstermiştir. Bu sonuç, çalışmaya katılan grupta Down sendromu tanısının baba katılımını doğrudan etkilemediği şeklinde yorumlanabilir. Benzer şekilde veriler, çalışmaya katılan babalara ve ailelere ait demografik özelliklerin, gruplar arasında baba katılımı açısından bir farklılaşmaya neden olmadığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Baba-çocuk ilişkileri, çocuk bakımı, Down sendromu, ebeveynlik.

The Impact of a Down Syndrome Diagnosis on Paternal Involvement During the Preschool Years

ABSTRACT

Objective: This study investigates the impact of a Down syndrome diagnosis on paternal involvement in the lives of preschool-aged children. It explores whether paternal engagement differs based on the presence of a Down syndrome diagnosis and various demographic factors.

Material and Methods: The research was conducted between June and December 2021 in centres located in İstanbul and Tekirdağ. The sample consisted of 66 fathers—33 with children diagnosed with Down syndrome and 33 with typically developing children. Data were collected using the Father Involvement Scale (BAKÖ) and a Socio-Demographic Information Form. Statistical analyses were performed using IBM SPSS Statistics 22.0, employing t-tests, ANOVA, and regression analyses.

Results: The findings indicated that a Down syndrome diagnosis did not significantly affect paternal involvement ($p>0,05$), and demographic variables (child's gender, paternal education level, income, and number of children) did not yield significant differences in involvement levels ($p>0,05$). However, within the Leisure Engagement subscale, a significant relationship was found between the number of cohabiting family members and paternal involvement.

Conclusion: The results suggest that there is no statistically significant difference in BAKÖ scores between fathers of children with Down syndrome and those of typically developing children. This finding can be interpreted as evidence for a lack of direct influence of a Down syndrome diagnosis on paternal involvement for the participants of the study. Furthermore, the demographic characteristics of the participating fathers and families were not associated with significant differences in paternal involvement between the groups.

Keywords: Father-child relationship, caregiving, Down syndrome, parenting.

1. Giriş

Erken çocukluk dönemi, bireyin zihinsel, fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimi açısından büyük önem taşıyan bir evredir. Bu dönemde edinilen deneyimler, çocuğun ileriki yıllarda kişilik, davranış ve bilişsel becerilerini şekillendirir (1). Ebeveyn-çocuk etkileşimleri, bu süreçte belirleyici bir rol oynar ve özellikle

çocuğun aile ortamında maruz kaldığı uyaranlar, çocuğun gelişimini önemli oranda şekillendirir (2). Çocuk yetiştirme tutumları ve aile içi rol dağılımı kültürel ve geleneksel kurallara bağlı olarak değişim gösterir. Genel olarak baba, ailenin ekonomik gereksinimlerini karşılama sorumluluğunu taşıyan kişi rolünü üstlenirken, çocuk yetiştirme görevi ise sıklıkla annenin

Geliş Tarihi/Received: 16.05.2025 , Kabul Tarihi/Accepted: 25.11. 2025

Sorumlu Yazar

N. Evra Günhan Şenol, İstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.

E-posta: negunhan@medipol.edu.tr **ORCID:** 0000-0002-6098-0405

Makale daha önce 19 Mayıs 2023'te 11. Dil ve Konuşma Bozuklukları Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

yükümlülüğü olarak görülmektedir. Ancak hayat koşullarının değişmesi ile dönüşen aile yapısı ve çalışma koşulları etkisiyle ebeveynlerin çocuğa bakım verme süreçlerinde de farklılıklar görülmeye başlanmıştır (3). Günümüzde babalar ailenin geçimini sağlamaktan yükümlü ebeveyn olma rolünün yanı sıra, çocuklarının bakımına ve gelişimine de aktif olarak katılmaktadır (4). Baba katılımı, bebeklikte bilişsel gelişim, çocuklukta olumlu akran ilişkileri, ergenlikte psikososyal uyum ve genç yetişkinlikte ise akademik başarı ile ilişkilendirilmiştir (5, 6). Çocuk gelişiminde babaların bu türden kritik etkilerinin olduğunun belirlenmesiyle (7), literatürdeki çalışmaların çoğu anne-çocuk ilişkisine odaklamaya devam etse de, özellikle son ,de, baba-çocuk ilişkisine yönelik çalışmaların sayısında artış görülmüştür (8, 9, 10, 11, 12, 13, 14). Dünyadaki değişimin bir uzantısı olarak geleneksel aile yapılarında babalar ekonomik sorumluluklara öncelik vermeyi sürdürmektedir ancak kadınların iş gücüne katılımının artması ve ebeveynlik rollerindeki değişimler ülkemizde babaların çocuk bakımına daha fazla dahil olmasını sağlamıştır (15). Alanyazında baba katılımının çocuğun gelişimsel özelliklerinden etkilenebileceğini işaret eden çalışmalar bulunsa da (9), gelişimsel farklılıkları olan çocukların babaları üzerine çalışmalar sınırlıdır (8, 16, 17). Önceki çalışmalarda, gelişimsel bozukluğu olan çocukların ebeveynlerinin, çocuklarının sahip olduğu ek bakım ihtiyaçları nedeniyle çocuklarıyla ilgili süreçlere daha yoğun biçimde katıldıkları, ya da tam tersi şekilde, stres ve bilgi eksikliği nedeniyle katılımı zorluklar yaşadıkları belgelenmiştir (17). Down Sendromu, çocuğun gelişimini farklı alanlarda etkileyen zihinsel engel, dil gelişiminde gecikmeler ve motor beceri eksiklikleri gibi özelliklerle karakterize bir gelişimsel bozukluktur (18). Bu tanı, dil ve konuşma ile ilgili güçlüklerle karakterizedir ancak Down Sendromlu popülasyonda sosyal beceriler diğer iletişim becerilerine kıyasla görece korunmuştur (19, 20, 21). Bu güçlü yön, Down Sendromlu bireylerle iletişim becerilerini geliştirmek üzere yürütülecek çalışmaları kolaylaştırabilir; sosyal etkileşime yatkınlık hem gündelik hayatta dil ve konuşma becerilerinin desteklenmesine hem de bu popülasyonla yürütülecek ebeveyn etkileşimine dayanan müdahalelerin başarıya ulaşmasına zemin hazırlayabilir. Hem gündelik hayatta hem de aile temelli müdahale programlarında ebeveynlerin çocuklarıyla etkileşim biçimleri önem taşımaktadır. Ebeveynlerin bu popülasyonla etkileşimini inceleyen çalışmalar bulunsa da, çoğu çalışmanın katılımcılarının anneler olduğu ve bu popülasyonun babalarına odaklanan çalışmaların sınırlı olduğu dikkati çekmektedir (22). Bu nedenle, Down Sendromlu çocuğu olan babaların çocuklarıyla etkileşimi ile ilgili de daha ayrıntılı bilgiye ihtiyaç duyulmaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, okul öncesi dönemdeki (3-6 yaş) Down Sendromu tanısının baba katılımına etkisini incelemeyi ve bu etkiyi tipik gelişim gösteren çocukların baba katılımı ile karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Araştırmanın amaçları çerçevesinde "tipik gelişim gösteren çocuklar", ebeveyn beyanına göre kronolojik yaşından beklenen gelişim seviyesine uygun davranışlar sergileyen ve bilinen herhangi bir tanısı olmayan çocuklar olarak tanımlanmaktadır. Araştırma, aşağıdaki soruları yanıtlamayı hedeflemektedir:

- Çocuğun tanısız özellikleri (Down Sendromu tanısı almış olması veya tipik gelişim göstermesi) baba katılımını etkiler mi?
- Demografik özellikler (çocuk cinsiyeti, çocuk yaşı, babanın yaşı, babanın eğitim düzeyi, gelir düzeyi, sürekli birlikte

yaşayan aile üyesi sayısı, annenin çalışma durumu, baba ve çocuğun birlikte geçirdiği süre) baba katılımını etkiler mi?

1.2. Araştırmanın Önemi

Çalışma, Türkiye'de baba katılımına ilişkin literatüre katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Bunun yanında özellikle Down Sendromlu çocukların babalarının katılımına odaklanarak bu popülasyonla yürütülen rehabilitasyon çalışmalarına babaların da dahil edilmesine dayanak sağlamayı hedeflemektedir.

2. Gereç ve Yöntem

2.1. Araştırmanın Tipi, Evren ve Örneklemi

Araştırma, katılımcılarına Haziran-Aralık 2021 tarihleri arasında bir üniversiteye bağlı dil ve konuşma terapisi merkezi, Marmara bölgesinde yer alan özel bir dil ve konuşma terapisi kliniği ve "Türkiye Geneline Down Sendromlu Çocuklarımız Dil ve Konuşma Terapistleriyle Buluşuyor" sosyal sorumluluk projesi aracılığıyla erişilmiştir. Örneklem büyüklüğü, G*Power (v3.0) analiz programı kullanarak belirlenmiştir. Analizde etki büyüklüğü orta düzeyde kabul edilmiş (Cohen's $d=0,500$), anlamlılık düzeyi %6 ($\alpha=0,060$) olarak belirlenmiştir. İstatistiksel güç ise %50 ($1-\beta=0,500$) düzeyindedir; bu tercih, çalışmanın sınırlı örneklem büyüklüğü ve alanda benzer çalışmaların sınırlı sayıda olması göz önünde bulundurularak yapılmıştır. Bu parametrelere göre, iki grup arasında karşılaştırma yapılabilmesi için önerilen toplam örneklem sayısı 30 kişidir. Çalışmanın katılımcılarına araştırmacıların görev yaptığı dil ve konuşma terapisi merkezleri ve "Türkiye Geneline Down Sendromlu Çocuklarımız Dil ve Konuşma Terapistleriyle Buluşuyor" başlıklı sosyal sorumluluk projesi aracılığıyla erişilmiştir ve 3-6 yaş aralığında Down Sendromlu çocuğu olan 33 baba ile tipik gelişim gösteren çocuğu olan 33 babadan oluşan toplam 66 katılımcı dahil edilmiştir. Çalışmaya dahil edilme kriterleri şunlardır:

- Çocuğun 3-6 yaş arasında olması,
- Ailede konuşulan ana dilin Türkçe olması,
- Down Sendromu grubuna dahil olacak çocuklar için ilgili tanıyı almış olması,
- Tipik gelişim gösteren çocukların herhangi bir ek tanısının bulunmaması,
- Babaların çalışma hakkında bilgilendirilmelerinin ardından çalışmaya katılmaya gönüllü olmaları.

Bu kriterleri sağlamayan gönüllüler çalışmaya dahil edilmemiştir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Veri toplama için iki araç kullanılmıştır:

2.2.1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu:

Araştırmacı tarafından literatür temel alınarak geliştirilen sosyo-demografik bilgi formu 19 soru içermektedir (2, 4, 5, 7, 8, 11, 21). Sorular babaların yaş, eğitim durumu, meslek, gelir düzeyi, annenin çalışma durumu, mesleği ve çocukların cinsiyet, doğum tarihi, ek tanı durumu ve çekirdek aile ile ilgili birlikte yaşayan kişi sayısı, çocuk sayısı gibi özelliklerine ilişkin verileri toplamak için düzenlenmiştir.

2.2.2. Baba Katılım Ölçeği (BAKÖ):

Simsıkı ve Şendil (2014) tarafından geliştirilen BAKÖ, 3-6 yaş arası çocukların babalarının katılımını ölçmek amacıyla tasarlanmıştır (8). Ölçek, 37 maddeden ve üç alt boyuttan oluşmaktadır:

- Keyfi Meşguliyet (KM) Alt Boyutu: 17 maddeden oluşan alt boyut, serbest zaman aktiviteleri ve oyunları kapsar (Maddeler 1,3,5, 7, 10, 12, 14, 15, 20, 21, 23, 25, 28, 31, 33, 35, 37; maksimum 85 puan, minimum 17 puan).
- İlgi ve Yakınlık (İY) Alt Boyutu: 12 maddeden oluşan alt boyut, çocuğa sevgi gösterme ve duyarlılık ile ilgili maddeler içerir (Maddeler 6, 9, 13, 17, 18, 19, 22, 27, 30, 32, 34, 36; maksimum 60 puan, minimum 12 puan).
- Temel Bakım (TB) Alt Boyutu: 8 maddeden oluşan alt boyut, günlük ihtiyaçların karşılanmasını kapsar (Maddeler 2, 4, 8, 11, 16, 24, 26, 29; maksimum 40 puan, minimum 8 puan).

Ölçekteki maddeler "Çocuğumla hareketli oyunlar (kovalamaca, güreş, saklambaç vb) oynarım" (KM), "Çocuğumu kucağıma alırım" (İY), "Çocuğumun dişlerini fırçalayıp fırçalamadığıyla ilgilenirim"(TB) gibi ifadelerden oluşmaktadır. Babalardan çocuklarıyla ilişkileriyle ilgili bu ifadeleri ne sıklıkla gerçekleştirdiklerini, beşli Likert tipi bir ölçek (1=Hiçbir zaman, 5=Her zaman) üzerinden değerlendirmeleri istenmektedir. BAKÖ'den alınabilecek en yüksek toplam puan 185, en düşük puan ise 37'dir. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır; ölçek genelinden ve alt ölçeklerden elde edilen puanların yüksek olması, baba katılımının yüksek olduğunu işaret etmektedir. Ölçeğin alt boyutları için hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları da yüksektir: KM (0,890), İY (0,850), TB (0,830), toplam ölçek puanı (0,920) (23) Ölçek geneli için hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,795'tir ve ankete verilen yanıtların tutarlılık derecesinin kabul edilebilir düzeyde olduğunu işaret etmektedir.

2.3. Araştırmanın Uygulanması

2.3.1. Araştırma Verilerinin Toplanması

Katılımcılar, çalışmanın amacı ve ölçekler hakkında bilgilendirildikten sonra Sosyo-Demografik Bilgi Formu ve BAKÖ'yü yüz yüze veya çevrimiçi platformlar üzerinden doldurmuştur. Formun doldurulduğu ve BAKÖ'nün uygulandığı bu görüşmeler, ortalama 10 dakika sürmüş, katılımcıların onayıyla sesli veya görüntülü kayıt alınmıştır.

2.3.2. Araştırma Verilerinin Analizi

Veriler, IBM SPSS Statistics 22.0 kullanılarak analiz edilmiştir. Tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma) ve normal dağılım testi yapılmıştır. Kategorik ve sürekli verilerin karşılaştırılmasında T-Testi, ANOVA ve regresyon analizleri kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

2.4. Araştırmanın Etik Yönü

Bu çalışma, İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun 22 Haziran 2021 tarihli ve E-43037191-60401.01.21494 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Katılımcılar, çalışmanın amacı ve prosedürleri hakkında bilgilendirilmiş ve yazılı onam vermiştir. Çocuklar adına, ebeveynlerden (babalar) bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Ayrıca BAKÖ'nün çalışmada kullanılabilmesi için ölçeği geliştiren araştırmacılardan yazılı izin alınmıştır.

3. Bulgular

3.1. Katılımcılara Ait Sosyo-Demografik Bilgiler

Tablo 1'de katılımcılarla ilgili çeşitli demografik özellikler özetlenmiştir. Araştırmanın katılımcı grubunu oluşturan babalar 25-56 yaş aralığındadır. Tipik gelişim (TG) grubundaki katılımcıların %90,9, Down Sendromu (DS) grubundaki katılımcıların ise %72,0'ı ise lise ve üstü eğitim derecesine sahiptir. TG grubundaki katılımcıların %3'ü alt, %93,9'u orta, % 3'ü ise üst gelir düzeyine sahipken, DS grubundaki katılımcıların % 12,1'i orta, %87,9'u üst gelir grubunda olduğunu bildirmiştir. Ebeveynlerin çalışma durumu incelendiğinde, DS grubunda annelerin %72,7'sinin çalışmadığı, TG grubunda ise çalışmayan anne oranının %42,4 olduğu görülmüştür. Babaların çalışma durumu incelendiğinde ise Down Sendromlu çocuğu olan grupta yer alan bir baba dışında bütün babaların çalıştığı görülmüştür.

Tablo 1. Katılımcı babaların demografik özelliklerinin dağılımı

	Down Sendromlu Çocuğa Sahip Babalar (n=33)	Tipik Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Babalar (n=33)
Yaş		
25-35 Yaş	%21,2(7)	%27,2 (9)
36-45 Yaş	%63,7(21)	%72,8 (24)
46 ve Üzeri Yaş	%15,1 (5)	%0 (0)
Eğitim Durumu		
İlkokul	%9,1 (3)	%3 (1)
Ortaokul	%12,1 (4)	%0 (0)
Lise	%27,3 (9)	%21,2 (7)
Üniversite	%45,5(15)	%69,7 (23)
Yüksek Lisans/Doktora	%6,1 (2)	%6,1 (2)
Çalışma Durumu		
Çalışıyor	%97 (32)	%100 (33)
Çalışmıyor	%3 (1)	%0 (0)
Ailede Annenin Çalışma Durumu		
Anne Çalışıyor	%27,3 (9)	%57,6 (19)
Anne Çalışmıyor	%72,7 (24)	%42,4 (14)
Gelir Düzeyi		
Düşük	%0 (0)	%3 (1)
Orta	%87,9 (29)	%93,9 (31)
Yüksek	%12,1 (4)	%3 (1)
Medeni Durum		
Evli	%97 (32)	%100 (33)
Boşanmış	%3 (1)	%0(0)
Sürekli Birlikte Yaşayan Aile Üye Sayısı		
3	%12,1 (4)	%30,3 (10)
4	%60,6(20)	%51,5 (17)
5	%18,2 (6)	%15,2 (5)
6	%9,1 (3)	%3 (1)
Çocukla Geçirilen Süre		
1-3 saat	%36,5 (12)	%48,5 (16)
4-6 saat	%54,5 (18)	%48,5 (16)
7-10 saat	%9 (3)	%3 (1)
Çocuk Cinsiyeti		
Kız	%39,4 (13)	%12,1 (4)
Erkek	%60,6 (20)	%87,9 (29)
Çocuğun Yaşı		
3	%6,1 (2)	%3 (1)
4	%27,3 (9)	% 33,3 (11)
5	%36,4 (12)	% 39,4 (13)
6	%30,3 (10)	%24,2 (8)

Tablo 1’de yer alan çocuk yaşı, cinsiyeti, hanede sürekli yaşayan kişi sayısı gibi demografik özellikler açısından iki katılımcı grubunun benzer profillere sahip olduğu söylenebilir iki grup yaş, ($\chi^2=3,920$, $p=0,140$), eğitim durumu ($\chi^2=5,780$, $p=0,220$), çalışma durumu ($\chi^2=1,01$, $p=0,310$), gelir düzeyi ($\chi^2=2,35$, $p=0,310$), medeni durum ($\chi^2=1,010$, $p=0,310$), birlikte yaşayan aile üye sayısı ($\chi^2=3,87$, $p=0,280$), çocukla geçirilen süre ($\chi^2=1,76$, $p=0,410$), çocuk cinsiyeti ($\chi^2=6,89$, $p=0,009$) ve çocuğun yaşı ($\chi^2=0,830$, $p=0,840$) açılarından kıyaslandığında aralarında genel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak çocuk cinsiyeti değişkeninde gözlenen fark istatistiksel olarak anlamlıdır; tipik gelişim gösteren çocuk grubunda erkek çocuk oranı (%87,9), Down sendromlu çocuk grubuna kıyasla (%60,6) belirgin şekilde daha yüksektir. Bunun yanında, anne çalışma durumu değişkeni açısından gruplar arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir ($\chi^2=6,12$, $p=0,013$). Tipik gelişim gösteren çocuğa sahip babaların eşlerinin çalışma oranı (%57,6), Down sendromlu çocuğa sahip babaların eşlerine kıyasla (%27,3) belirgin şekilde daha yüksektir. İncelenen iki diğer değişken olan baba yaşı ve baba ile çocuğun birlikte geçirdiği zaman ile ilgili yapılan regresyon analizleri, bu faktörlerin Keyfi Meşguliyet (KM), İlgi ve Yakınlık (İY) ve Temel Bakım (TB) puanlarını anlamlı bir şekilde yordamadığını göstermiştir (Ek 2).

3.2. Baba Katılım Ölçeği (BAKÖ) Alt Boyutlarının Karşılaştırılması

Tablo 2’de görüleceği gibi Baba Katılım Ölçeği (BAKÖ) toplam puanları ve alt boyutları (Keyfi Meşguliyet (KM), İlgi ve Yakınlık (İY), Temel Bakım (TB) açılarından gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,050$). İki gruptaki babaların BAKÖ ile değerlendirilen katılımları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark görülmemiştir ($p>0,050$).

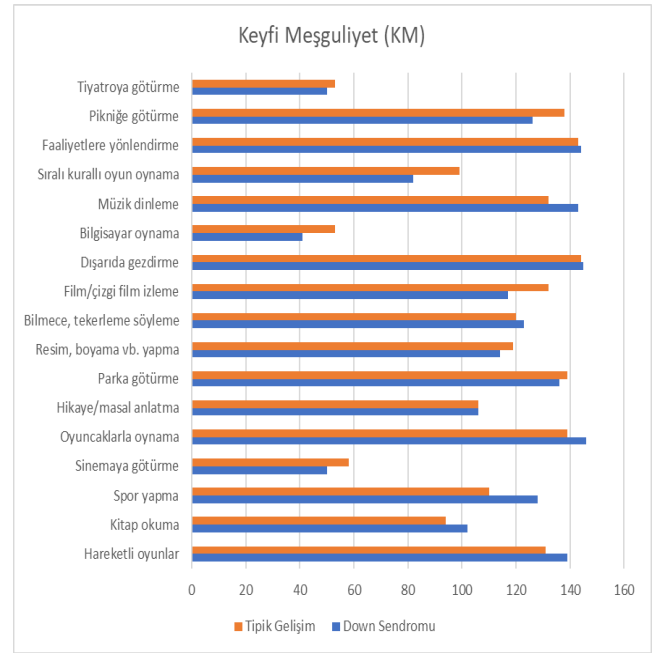
Tablo 2. Katılımcı babaların demografik özelliklerinin dağılımı				
Alt Boyut	Grup	Ortalama (SS)	t	p
KM	Down Sendromu (n=33)	57,33 (7,95)	-0,254	0,800
	Tipik Gelişim (n=33)	57,88 (8,12)		
İY	Down Sendromu (n=33)	56,09 (5,82)	-0,264	0,792
	Tipik Gelişim (n=33)	56,33 (5,67)		
TB	Down Sendromu (n=33)	25,91 (4,33)	-0,330	0,742
	Tipik Gelişim (n=33)	26,42 (4,21)		

KM=Keyfi Meşguliyet, İY=İlgi ve Yakınlık, TB=Temel Bakım, SS=Standart Sapma, $p<0,050$ anlamlı

Tablo 2, BAKÖ alt boyutlarının gruplara göre ortalamalarını ve T-Testi sonuçlarını göstermektedir. Tabloda görülebileceği üzere KM’de, tipik gelişim grubunun babaları ($X=57,88$, $SS=8,12$) Down Sendromlu gruba ($X=57,33$, $SS=7,95$) göre daha yüksek puan almıştır, ancak bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($t[64]=-0,254$, $p=0,800$). İY’de de gruplar benzerdir (Down Sendromlu: $X=56,09$, $SS=5,82$; Tipik gelişim: $X=56,33$, $SS=5,67$; $t[56,210]=-0,264$, $p=0,792$). TB’de, Down Sendromlu çocukların babaları ($X=25,91$, $SS=4,33$) tipik gelişim grubuna ($X=26,42$, $SS=4,21$) göre daha düşük puan almıştır, ancak bu alt boyutta da hesaplanan fark anlamlı değildir ($t[64]=-0,330$, $p=0,742$).

Tipik gelişim gösteren çocukların babaları, Keyfi Meşguliyet alt boyutunda ortalama 57,88 ($SS=8,12$) puan alırken, Down Sendromlu çocukların babaları 57,33 ($SS=7,95$) puan almıştır. T-Testi sonuçları incelendiğinde, iki gruptaki katılımcıların puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($t[64]=-0,254$, $p=0,799$).

Her iki katılımcı grubundaki babaların BAKÖ’den aldıkları puanların ortalamaları yüksektir (Tablo 2). Özellikle İlgi ve Yakınlık (İY) alanında her iki grubun ortalaması da bu ölçeğin en yüksek puanına yaklaşmaktadır. Bu puanlar, katılımcı babaların çocuklarının hayatlarına yoğun biçimde katıldıklarını bildirdiklerini göstermekte ve çalışmanın temel bulgusunu oluşturmaktadır.

Şekil 1. Keyfi meşguliyet

Ayrıca, alt boyutlar ayrıntılı biçimde incelendiğinde yapılan T-testi sonuçları istatistiksel olarak anlamlı düzeye ulaşmasa da, gruplar arasında bazı farklılıklar olduğu görülmüştür (Şekil 1, Şekil 2 ve Şekil 3).

Şekillerde de görülebileceği üzere ölçekteki soruların tamamına bütün katılımcıların “5-Her Zaman” yanıtı verilmesi halinde elde edilecek en yüksek puan toplam 165 olacaktır. Her iki grupta yer alan katılımcı babaların Keyfi Meşguliyet alt boyutundan elde ettikleri puanlar birbirine yakındır ancak Down Sendromlu çocukların babaları “spor yapma” gibi fiziksel aktivitelere daha aktif olduğu görülürken, tipik gelişim grubunun babaları bu alt boyutta “sıralı kurallı oyunlar” gibi karmaşık oyunlarla ilgili daha fazla katılım bildirmişlerdir (Şekil 1).

Keyfi meşguliyet alt boyutuna benzer şekilde İlgi ve Yakınlık alt boyutunda her iki grup benzer bir profil sergilemiştir (Şekil 2). Bu alt ölçekteki maddelerde her iki grup da bu puana yakın puanlar almıştır. “Çocuğunu öpme” ve çocuğuna onu “sevdiğini söyleme” bu ölçek maddeleri arasında yer alan ve en sık yapıldığı bildirilen eylemlerdir.

Şekil 3 incelendiğinde ise, Temel Bakım (TB) alt boyutu alınan puanların her iki gruptaki katılımcı babalar için benzer olduğu ve babaların bu ölçekten aldığı puanların diğer iki alt ölçekten aldıkları puanlara kıyasla genel olarak daha düşük olduğu görülmektedir. Babaların puanları gruplara göre çok farklılaşmasa da, tipik gelişim grubundaki babalar tuvalet eğitimi ile ilgilenme

ve gece tuvalete kalkarsa ilgilenme maddelerinde, Down Sendromu grubundaki babalar ise "uykuya zamanında yatırma" ve "saçlarını tarama" maddelerinde daha fazla katılım bildirmiştir.

3.3. Demografik Faktörlerin Baba Katılımına Etkisi

Çalışmada aile ve çocukla ilgili çok sayıda demografik özellik incelenmiştir. Ancak iki grup bu özellikler (çocuk cinsiyeti, babanın eğitimi, annenin çalışma durumu, ailenin gelir düzeyi, çocuğun yaşı, çocuğun doğum sırası, toplam çocuk sayısı) açısından karşılaştırıldığında, incelenen demografik özelliklerin baba katılımı üzerine etkisinin istatistiksel olarak anlamlı düzeye erişmediği görülmüştür (Tablo 3, Ek 1).

Tablo 3. BAKÖ toplam puanlarının çocukların cinsiyetlerine ve anne çalışma durumuna göre T-Testi sonuçları

Alt Boyut	Gruplar	N	X	SS	T-testi	sd	p
KM	Kız	17	56,47	6,75	-0,624	64	0,535
	Erkek	49	58,00	9,27			
İY	Kız	17	54,88	3,97	-1,748	64	0,085
	Erkek	49	56,67	3,53			
TB	Kız	17	24,41	4,65	-1,341	64	0,185
	Erkek	49	26,78	6,71			
KM	Anne Çalışıyor	28	58,57	7,67	0,774	64	0,442
	Anne Çalışmıyor	38	56,89	9,37			
İY	Anne Çalışıyor	28	55,36	4,18	-1,633	64	0,107
	Anne Çalışmıyor	38	56,84	3,21			
TB	Anne Çalışıyor	28	26,71	5,73	0,603	64	0,548
	Anne Çalışmıyor	38	25,76	6,73			

KM=Keyfi Meşgüliyet, İY=İlgi ve Yakınlık, TB=Temel Bakım, SS=Standart Sapma, p<0,050 anlamlı

Babaların eğitim düzeyinin BAKÖ alt boyutlarından elde edilen puanlara etkilerini inceleyen ANOVA analizinde, babaların Keyfi Meşgüliyet (KM) boyutu puanlarının (F=1.006; p>0,050), İlgi ve Yakınlık (İY) boyutu puanlarının (F=0.934; p>0,050) ve Temel Bakım (TB) boyutu puanlarının (F=1,190; p>0,050) eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Ailelerin gelir düzeylerinin baba katılımına etkisi ANOVA testi ile incelendiğinde ise babaların Keyfi Meşgüliyet (KM) boyutu puanları (F=.575; p>0,05), İlgi ve Yakınlık (İY) boyutu puanları (F=0,130; p>0,05) ve Temel Bakım (TB) boyutu puanlarının (F=0,130; p>0,05) bu değişkene göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Ancak Keyfi Meşgüliyet (KM) boyutuna yönelik katkıları (X=66,00) açısından gelir düzeyi düşük olan ailelerdeki babaların katkılarının, daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Benzer şekilde, babaların Keyfi Meşgüliyet (KM) boyutu puanları (F=0,730; p>0,05), (İY) boyutu puanları (F=0,563; p>0,05) ve Temel Bakım (TB) boyutu puanları (F=0,962; p>0,05), çocukların yaşlarına göre de anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Tablo 3 incelendiğinde ise, babaların Keyfi Meşgüliyet boyutu puanlarının (t[64]=-0,624; p>0,050), İlgi ve Yakınlık (İY) boyutu puanlarının (t[64]=-1,748; p>0,050) ve Temel Bakım (TB) boyutu puanlarının (t[64]=-1,341; p>0,050) çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Yine Tablo 3'te yer alan annenin çalışma durumu değişkeni incelendiğinde de babaların her üç alt boyuttan da alınabilecek en yüksek puana

yakın puan aldıkları ancak bu değişkene ilişkin analiz sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür (Tablo 3).

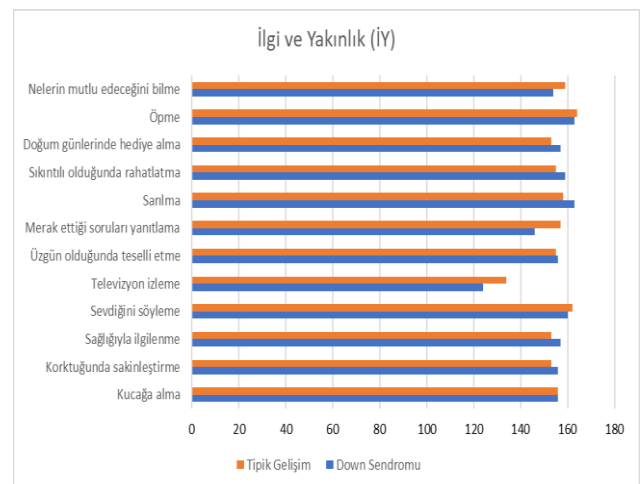
Ek 1'de görülebileceği gibi incelenen demografik özellikler arasında sadece ailede sürekli birlikte yaşayan üye sayısının, Keyfi Meşgüliyet (KM) alt boyutunda baba katılımını anlamlı şekilde etkilediği görülmüştür (F(4,61)=2,570, p=0,047). Bu boyutta beş üyeli ailelerde baba katılımı en yüksek düzeydedir. (X=62,91, SS=7,50). İlgi ve Yakınlık (İY; F(4,61)=0,811, p=0,523) ve Temel Bakım (TB; F(4,61)=0,906, p=0,466) alt boyutlarında ise anlamlı bir fark görülmemektedir. Bu bulgular kalabalık hanelerde baba katılımının artabileceği şeklinde yorumlanabilir ancak küçük örneklemlili gruplar (n=1-3) dikkatle yorumlanmalıdır.

4. Tartışma

Çalışmaya dahil edilen babaların katılım düzeyleri ve 'demografik özellik-baba katılımı' arasındaki olası ilişkiler incelendiğinde, iki grup arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu sonuç katılımcı babaların, aşağıda ayrıntılı olarak ele alınan, yaş, eğitim düzeyi gibi demografik özellikler açısından benzer profillerde olmasının bir yansıması olarak ele alınabilir.

Çocukların cinsiyetlerine göre baba katılımını inceleyen önceki bazı çalışmalar, çocuk cinsiyetinin bir farklılaşmaya neden olmadığını bildirmiştir (10, 24-27). Çalışmamızda tekrarlanan bu sonuca dayanarak babaların, özellikle de çocukların temel ihtiyaçlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı, okul öncesi dönemde çocuklarının cinsiyetinden bağımsız olarak onlarla ilgilendiğini söylemek mümkündür. Bu durum, Anne-Çocuk Vakfı'nın (AÇEV) 2017 ve 2018 tarihli çalışmalarında bildirilen değişen baba profili ile de uyumludur. Sonuçlar, toplumda çocuklarıyla özellikle de kız çocuklarıyla mesafeli, alışılmış toplumsal cinsiyet rollerine sıkı sıkıya bağlı, "geleneksel baba" kategorisinden uzaklaşan babaların varlığını destekler niteliktedir (28, 29).

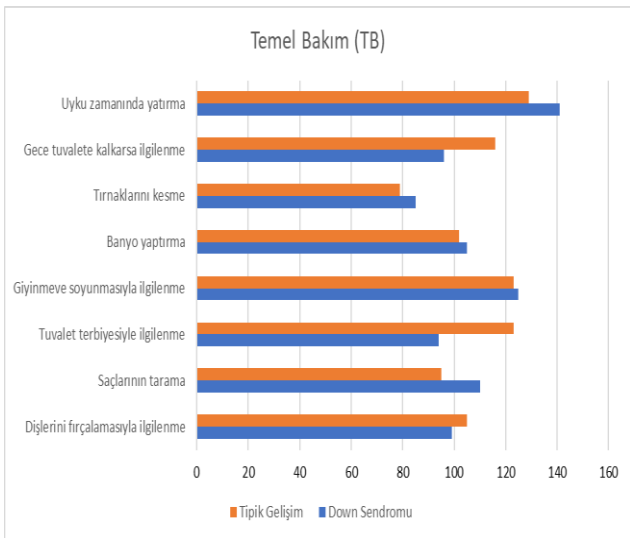
Ülkemizde anne çalışma durumu-baba katılımı arasında ilişki olmadığını gösteren bir çalışmaya (12) benzer şekilde, bizim çalışmamızda da annenin çalışma durumundan bağımsız olarak her iki gruptaki babalar yüksek katılım bildirmiştir. AÇEV raporuna göre Türkiye'de erkeklerin birçoğunun ailelerinin geçimini sağlayan birincil ve tek aktör olarak görülmeleri, babaların çocuk bakımına katılımlarının önündeki engellerden biridir (29). Çalışmamızdaki katılımcılar neredeyse hepsinin iki ebeveynin de çalıştığı bir aile yapısına sahip olması, ebeveynlerin

Şekil 2. İlgi ve yakınlık

benzer yükler üstlenmesine ve annenin istihdam durumunun babaların çocuklarının hayatına katılımlarında farklılığa yol açmamasına zemin hazırlamış olabilir.

Türkiye’de baba katılımını doğrudan inceleyen bir çalışmada (12), üniversite seviyesinin altında eğitim almış katılımcılar daha yüksek katılım bildirirse de, eğitim düzeyi arttıkça babalık rolü algısının geliştiğini (10, 11, 30-33) ve üniversite mezunu babaların başka eğitim seviyesindeki babalara göre kendilerini çocuk bakımında daha yeterli ve ilgili bulduklarını gösteren çalışmalar bulunmaktadır (34, 35). Ancak çalışmamızda da bu değişkendeki farklılıkların baba katılımında istatistiksel olarak anlamlı bir fark doğurmadığını tespit eden araştırmalara (36) benzer biçimde, katılım düzeyi ile eğitim seviyesi arasında bir ilişki tespit edilememiştir. Bunun nedeni araştırmaya katılmaya gönüllü olan babaların ağırlıklı olarak lise ve üniversite düzeyinde eğitim almış olması olabilir.

Şekil 3. Temel bakım

Alanyazında gelir düzeyinin yükselmesiyle babaların çocuklarının hayatına katılımının arttığını gösteren çalışmalar mevcut olsa da (10), çalışmamızın sonuçlarına benzer şekilde, bu iki değişken arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını raporlayan çalışmalar da mevcuttur (37). Birbirine yakın gelir düzeyinden katılımcıların dahil olduğu çalışmamızda, BAKÖ aracılığıyla raporlanan baba-çocuk etkileşimleri incelendiğinde, “Doğum günlerinde hediye alırım (Madde 32)”, “Çocuğumu tiyatroya götürürüm” (Madde 37) gibi birkaç madde dışında, “Çocuğumla birlikte müzik dinlerim (Madde 28)”, “Çocuğuma hikaye/masal anlatırım (Madde 12)” gibi aile bütçesinden etkilenmeyecek etkinliklerin ağırlıkta olması, bu değişkende farklılaşma görülmemesinin nedeni olabilir.

Baba yaşının çocukların hayatına katkı sağlama durumunu inceleyen çalışmalar, yaşın etkisi olmadığını işaret eden (33, 34, 36, 38) veya bunun aksine babaların yaşlarının artmasıyla çocukla ilgili süreçlere katılmaya daha istekli olduklarını gösteren (10, 30, 32, 39) sonuçlar elde etmiştir. Çalışmamızda ise baba yaşının alt boyut puan ortalamaları açısından farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Katılımcı babaların yaşlarının birbirine yakın aralıkta olması bu sonucun elde edilmesinde etken olmuş olabilir.

Baba katılımını etkileme potansiyeli olan diğer bir değişken gün içerisinde çocukla geçirilen süredir. Türk babaların haftalık çalışma süreleri ile çocuklarının hayatına katılım düzeylerini inceleyen bir çalışma haftada 40 saatten az ve 50 saatten fazla

çalışan baba grubunun katılım oranının en yüksek olan grup olduğunu tespit etmiştir (12). Çalışmamızda mesai saatleri incelenmemiştir. Ancak, çocuklarıyla geçirdikleri süreler arasında ciddi farklar (1-10 saat) olan katılımcı babaların, her üç alt alandan aldıkları toplam puan ortalamalarının ilgili alt ölçekten alınabilecek en yüksek puana yakın olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, mesai saatleriyle ilgili önceki çalışmada elde edilen şaşırtıcı sonucu da açıklayacak biçimde, çalışmaya katılan babaların çocuklarıyla geçirdikleri toplam süreden bağımsız olarak çocuklarına ayırdıkları zamanı en verimli şekilde değerlendirmeye çalıştığı ve çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik faaliyette buldukları şeklinde yorumlanabilir.

Türkiye’de yapılan önceki çalışmalarda, çocuk yaşı ile baba katılımı arasında anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir (28, 30) Çalışmamızdan elde edilen bulgular da, benzer şekilde babaların katılımının yaşa göre farklılık göstermediğini göstermiş ve 3-6 yaş aralığında değişen yaşlarda çocuğu olan bütün katılımcıların çocuklarının hayatlarına katılımlarının tüm alt boyutlarda yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum çocukların değişen yaşlarıyla birlikte babaların çocuklarının yaşının gerektirdiği alanlarda destek sunduklarına işaret ediyor olabilir.

Bir başka değişken olan ailede sürekli birlikte yaşayan üye sayısının etkileri incelendiğinde, sadece Keyfi Meşguliyet (KM) alt boyutunda istatistiki açıdan anlamlı bir fark göze çarpmaktadır. Ailede sürekli birlikte yaşayan üye sayısı beş olan ailelerde babalarının Keyfi Meşguliyet (KM) boyutuna yönelik katkıları, aile birey sayısı farklı olan ailelerdeki babalara kıyasla daha fazladır. Ailede sürekli birlikte yaşadığı bireylerin çok sayıda olmasının çocuğun temel bakım ve ilgi ve yakınlıkla ilgili ihtiyaçlarının baba dışındaki aile üyelerince karşılanmasına olanak verdiği ve babanın, azalan bakım yükü sayesinde, keyfi etkileşimlere daha fazla katkı verebileceği şeklinde yorumlanabilir.

Çalışmamıza katılan tipik gelişim gösteren çocukların babalarının yanı sıra Down Sendromu tanılı çocukların babaları da, BAKÖ’nün tüm alt boyutlarda çocukların gelişimine katkıda bulduklarını bildirmişlerdir ve her üç alanda da katılım oranları tipik gelişim gösteren çocukların babalarıyla benzerdir. Bu sonuç Türk toplumunda hem özel gereksinimli hem de tipik gelişim gösteren çocuklara ilişkin baba katılımının sınırlı olduğunu gösteren çalışmalarla, özellikle otizm spektrum bozukluğu gibi başka gelişimsel farklılıkları olan çocuklarla etkileşimlerinin sınırlı olabildiğini gösteren çalışmalarla çelişmektedir (40, 41, 42). Her iki grupta da 5-6 yaş grubundaki çocukların çoğunluğu oluşturması ve BAKÖ ile incelenen bakım ve etkileşim ihtiyaçlarının çok farklılaşmaması çalışmadaki gruplar arasındaki benzerliği doğurmuş olabilir. Ayrıca günümüzde babalar çocuklarına karşı sorumluluklarının giderek daha fazla farkına varmaktadır (43). Bu süreçte, çocukların gelişimsel özelliklerindeki ve yeteneklerindeki farklılıkların kabulü kavramını ön plana çıkaran ebeveynlik programlarının (14, 44) görece erişilebilir hale gelmesinde etkisiyle, babaların özel gereksinimli çocuklarına ilişkin beklentilerinin şekillenmiş olması ihtimal dahilindedir (45). Down Sendromu tanısı özelinde düşünüldüğünde, otizm gibi sosyal etkileşim güçlüğünün ön planda olduğu bir tanıya kıyasla, bu popülasyondaki çocukların görece güçlü sosyal etkileşim motivasyonlarının olması (46), baba katılımını olumlu yönde etkilemiş olabilir.

BAKÖ alt ölçek puanları incelendiğinde, her iki gruptaki babaların en yüksek puan ortalamalarını elde ettiği alt boyutun ilgi ve Yakınlık (İY) alt boyutu olduğu görülmektedir (Şekil 2). Bu bulgu,

çocuğun tanı almış olmasından bağımsız olarak, babaların çocuklarını "Kucağa alma", "Sıkıntılı olduğunda rahatlatma" gibi etkileşimlerle onlara sevgi ve ilgilerini sıklıkla ifade ettiklerini bildirmelerinin sonucudur ve alanyazınla da uyumludur (12). Temel Bakım (TB) ile ilişkili "Tuvalet terbiyesiyle ilgilenme" veya "Gece tuvalete kalkarsa ilgilenme" gibi etkileşimleri içeren alt boyutta, her iki grubunda diğer alt alanlara kıyasla daha düşük katılım bildirilmesi ise çocuk bakımında birincil sorumluluğun annelerde görüldüğünü belgeleyen çalışmalarını doğrular niteliktedir (29) (Şekil 3).

5. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma okul öncesi dönemdeki tipik gelişim gösteren ve Down Sendromu tanısı almış çocukların hayatına babaların katılımını incelemiştir. Elde edilen bulgular, baba katılımının Down Sendromu tanısına ve demografik özelliklere göre değişiklik gösterebileceği öngörüsü aksine, baba katılımının bu değişkenlere bağlı olarak değişmediğini göstermektedir. Bunun yanı sıra AÇEV'in Türkiye'de İlgili Babalık ve Belirleyicileri Ana Raporu'nda belirtilen ve Türkiye'de babaların çocuklarının bakımını büyük ölçüde annelere bıraktığı bulgusunu destekleyen bazı sonuçlar elde edilmiş olsa da, çocuk bakımına dahil olduğunu, çocuklarıyla daha nitelikli zaman geçirdiğini, onlara ilgi ve sevgi gösterdiğini bildiren babaların da toplumda görünür hale gelmeye başladığı tespitini destekler niteliktedir (28, 29, 12). Çalışmanın bütün sonuçları gibi bu sonuç da katılımcı sayılarının kısıtlı olduğu gerçeği unutulmadan son yıllarda ebeveyn rollerinin yeniden şekillenmesiyle baba katılımında ortaya çıkan değişimin bir yansıması olarak ele alınabilir. Özellikle her bir alt alandan alınabilecek en yüksek puanlar göz önüne alındığında, baba katılım puan ortalamalarının her iki grupta da yüksek olması, çalışmaya katılan babaların tipik ve Down Sendromu tanılı çocuklarının hayatına benzer düzeyde katıldığına işaret etmektedir. Ancak çalışmada kullanılan ölçeğin doğası gereği, verilerin katılımcıların özdeğerlendirmesini yansıttığı olduğu akılda tutulmalıdır. Bunun yanı sıra çalışma verilerinin benzer demografik yapılarıdaki ailelerin parçası olan babaların beyanına dayandığı göz önüne alındığında, her iki ebeveynin de görüşlerini de içeren, daha geniş ve heterojen örneklemle yapılacak çalışmaların burada elde edilen sonuçların genellenilebilirliğini artıracakı düşünülmektedir.

6. Alana Katkı

Çalışma, Türkiye'de baba katılımına ilişkin literatüre katkıda bulunmayı ve özel gereksinimli bireylere yönelik ebeveyn odaklı müdahaleler için veri sağlamayı amaçlamaktadır. Ebeveynlerin çocukluk çağında görülen gelişimsel farklılıklara müdahalede anahtar paydaş oldukları düşünüldüğünde, Down Sendromlu çocukların babalarının çocuklarının yetiştirilme sürecine katılmaları ile ilgili elde edilen bilgiler klinik pratikler açısından kritik önem taşımaktadır. Babaların çocuklarının hayatına katılım düzey ve biçimleri, rehabilitasyon sürecine entegre edilmesi gereken bilgiler arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra başka nörogelişimsel farklılıklarda baba katılımına odaklanan çalışmalar ve baba-çocuk etkileşiminin nitel analizleri, katılımın bağlamsal dinamiklerini daha iyi anlamaya yardımcı olacaktır.

Teşekkürler

Çalışmamıza katılmaya gönüllü olan babalara teşekkürlerimizle.

Çıkar Çatışması

Herhangi bir kişi ve/veya kurum ile ilgili çıkar çatışması yoktur.

Yazarlık Katkısı

Fikir/Kavram: NEGŞ, GFK Tasarım: NEGŞ, GFK; Denetleme: NEGŞ; Veri Toplama ve/veya İşleme: GFK; Analiz/Yorum: NEGŞ; GFK; Literatür Taraması: GFK; Makale Yazımı: NEGŞ Eleştirel İnceleme: NEGŞ

Finansal Destek

Araştırma için bütçe desteği alınmamıştır.

Kaynaklar

- Moore TG, McDonald M, Carlon L, O'Rourke K. Early childhood development and the social determinants of health inequities. *Health Promot Int.* 2015;30 Suppl 2:102-15. DOI: 10.1093/heapro/dav031.
- Öngider N. Anne-baba ile okul öncesi çocuk arasındaki ilişki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar.* 2013;5(4):420-40. DOI: 10.5455/cap.20130527.
- Wong JJ, Roubinov DS, Gonzales NA, Dumka LE, Millsap RE. Father enrollment and participation in a parenting intervention: personal and contextual predictors. *Fam Process.* 2013;52(3):440-54. DOI: 10.1111/famp.12024.
- Holmes EK, Huston AC. Understanding positive father-child interaction: children's, fathers', and mothers' contributions. *Fathering.* 2010;8(2):203-25. DOI: 10.3149/fth.1802.203.
- Bronte-Tinkew J, Carrano J, Horowitz A, Kinukawa A. Resident fathers and link to cognitive outcomes. *J Fam Issues.* 2008;29(9):1211-44. DOI: 10.1177/0192513X08318145.
- Petts RJ. Fathers' religious involvement and early childhood behavior. Princeton: Princeton University, School of Public and International Affairs, Center for Research on Child Wellbeing; 2009. Working Paper 1208.
- Day RD, Lamb ME. Conceptualizing and measuring father involvement. New York: Routledge; 2015. p. 11.
- Sımsıkı H, Şendil G. Baba Katılım Ölçeği'nin (BAKÖ) geliştirilmesi. *Elektronik Sos Bilimler Derg.* 2014;13(49):104-23. DOI: 10.17755/esosder.23977.
- Sahli S. Investigating child raising attitudes of fathers having or not having a child with hearing loss. *Int J Pediatr Otorhinolaryngol.* 2011;75(5):681-5. DOI: 10.1016/j.ijporl.2011.02.013.
- Şahin H, Demiriz S. Beş altı yaşında çocuğu olan babaların babalık rolünü algılamaları ile aile katılım çalışmaları. *Türkiye Sos Arastirmalar Derg.* 2014;181:273-94. DOI: 10.20296/tsad.85316.
- Aksoy AB, Tatlı S. Okul öncesi dönem çocuğu olan babaların ilişkileri. *CKU Sos Bilim Enstitüsü Derg.* 2019;10(1):1-22.
- İzci B, Jones I. An exploratory study of Turkish fathers' involvement. *Early Years.* 2018;41(2-3):248-261. DOI: 10.1080/09575146.2018.1521384.
- Akaroğlu G, Dağ N, Beserek S, Selvi M, Altıparmak Ş. Ebeveyn-çocuk etkileşiminde oyunun rolü. *Karatay Sosyal Arastirmalar Dergisi.* 2019;(3):208-228.
- Gelişimsel Destek Programı (Ebeveynler-Okul Öncesi) [İnternet]. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi; [erişim tarihi: 19 Kasım 2025]. Erişim adresi: <https://esertifika.anadolu.edu.tr/program/55/gelisimsel-destek-programi-ebeveynler-okul-oncesi>
- Kağıtçıbaşı Ç. Benlik aile ve gelişimi kültürel psikoloji. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları; 2015. p. 223-8.

16. Meral BF, Cavkaytar A. Fathers' involvement in childrearing practices of their children with intellectual disabilities. *Journal of Education and Future*. 2012;(1)91-106.
17. Roach MA, Orsmond GI, Barratt MS. Mothers and fathers of children with Down syndrome: parental stress and involvement in childcare. *Am J Ment Retard*. 1999;104(5):422-36. DOI: 10.1352/0895-8017(1999)104<0422:MAFOCW>2.0.CO;2.
18. Desai SS. Down syndrome: a review of the literature. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endod*. 1997;84(3):279-85. DOI: 10.1016/S1079-2104(97)90343-7.
19. Acarlar F. Down sendromlu çocuklar ve yetişkinlerde dil gelişimi. *Ankara Univ Eğitim Bil Fak Ozel Eğitim Derg*. 2006;7(1):1-13. DOI: 10.1501/Ozlegt_0000000095.
20. Fidler DJ, Most DE, Booth-LaForce C, Kelly JF. Emerging social strengths in young children with Down syndrome. *Infants Young Child*. 2008;21(3):207-20. DOI: 10.1097/01.IYC.0000324550.39446.1f.
21. Cengiz DU, Emre O, Çalışkan Z. Down sendromlu çocuklarda dil gelişimi. *Inonu Univ Sağlık Bilim Derg*. 2007;6(2):47-56.
22. Arias-Trejo N, Barrón-Martínez JB. Language development and disorders in Spanish-speaking children. Mexico City: Springer; 2017. p.329-41.
23. Tavakol, M., & Dennick, R. (2011). Making sense of Cronbach's alpha. *International Journal of Medical Education*, 2, 53–55) DOI: 10.5116/ijme.4dfb.8dfd.
24. Coley RL, Morris JE. Comparing father and mother reports of father involvement among low-income minority families. *J Marriage Fam*. 2002;64(4):982-97. DOI: 10.1111/j.1741-3737.2002.00982.x.
25. Yılmazçetin C. Babanın katılımı ve ergen öncesi çocukların davranışsal problemleri arasındaki ilişki [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi; 2003.
26. Arabacı N, Ömeroğlu E. 48-72 aylık çocuğa sahip anne-babaların iletişimleri. *Selcuk Univ Sos Bilim Enstitusu Derg*. 2013; 30:41-53.
27. Uzun H, Baran G. Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği'nin babalar için geçerlik çalışması. *Uluslararası Eğitim Bilim Derg*. 2015;2(3):30-40.
28. Akçınar B. Türkiye'de ilgili babalık ve belirleyicileri: Ana rapor [İnternet]. İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı; 2017 [erişim tarihi: 20 Ağustos 2025]. Erişim adresi: https://www.acev.org/wp-content/uploads/2018/01/BabalikArastirmasiAnaRapor.16.10.17.web_.pdf
29. Tol UU, Tařkan D. Erkeklik ve babalık halleri [İnternet]. İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı; 2018 [erişim tarihi: 20 Ağustos 2025]. Erişim adresi: <https://www.acev.org/duyurular/erkeklik-ve-babalik-halleri/>
30. Seçer Z, Çeliköz N, Yaşa S. Babaların babalığa yönelik tutumları. *Selcuk Univ Sos Bilim Enstitüsü Derg*. 2007;18:425-38.
31. Tezel Şahin F, Özbey S. Aile katılım çalışmalarında baba katılımı. *Aile Toplum Eğitim Kültür Araştırma Derg*. 2009;5(17):30-9.
32. Poyraz M. Babaların babalık rolünü algılamaları [Yüksek lisans tezi]. Ankara: Gazi Üniversitesi; 2007.
33. Telli AA, Özkan H. 3-6 yaş grubu çocuğu olan babaların babalık rolü algısı. [Yüksek lisans tezi]. Erzurum: Atatürk Üniversitesi; 2014.
34. Kuruçırak Ş. 4-12 aylık bebeği olan babaların babalık rolü algısı. [Yüksek lisans tezi]. Antalya: Akdeniz Üniversitesi; 2010.
35. Sımsıkı H. Baba katılımının ebeveyn tutumu ve çift uyumu açısından incelenmesi. [Yüksek lisans tezi]. İstanbul: İstanbul Üniversitesi; 2011.
36. Kırığ N, Çakır İ. 0-6 çocuğu olan babaların babalık rolü algısı. *Balikesir Saglik Bilim Derg*. 2019;8(3):117-22.
37. Arslan ZG, Demircioğlu H. Baba katılımına sosyodemografik değişkenler ve toplumsal cinsiyet perspektifi üzerinden yaklaşım. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2024;10:39–58.
38. Sevil U, Özkan S. Fathers' functional status during pregnancy and the early postnatal period. *Midwifery*. 2009;25(6):665-72. DOI: 10.1016/j.midw.2007.12.001.
39. Castillo J, Welch G, Sarver C. Fathering: the relationship between fathers' residence, fathers' sociodemographic characteristics, and father involvement. *Matern Child Health J*. 2011;15(8):1342-9. DOI: 10.1007/s10995-010-0684-6.
40. Oğuz H, Sönmez N. Otizm spektrum bozukluğu olan çocuğa sahip ailelerde anne-çocuk ve baba-çocuk etkileşiminin incelenmesi. *Ankara Univ Eğitim Bil Fak Ozel Eğitim Derg*. 2018;19(1):55-77. DOI: 10.21565/ozelegitimdergisi.300013
41. Diken İH. Türk annelerinin ve özel gereksinimli çocuklarının etkileşimsel davranışlarının araştırılması. *Eğitim Bilim*. 2012;37(163):283-96.
42. Doğan Y, Özdemir S, Gürel Selimoğlu Ö, Töret G, Özkubat U, Ceyhun Duman AT. Otizm spektrum bozukluğu olan ve normal gelişim gösteren çocuklarda anne-çocuk etkileşiminin karşılaştırılması. *Ankara Univ Eğitim Bil Fak Ozel Eğitim Derg*. 2016;17(1):79-94. DOI: 10.1501/Ozlegt_0000000240.
43. Gürkan T. A qualitative study on the perception of fatherhood. *Eur J Educ Sci*. 2021;8(2):42–59. DOI:10.19044/ejes.v8no2a42.
44. Çocuğunu geliştiren ebeveyn eğitimi [İnternet]. İstanbul: Marmara Üniversitesi; 2025 [erişim tarihi: 10 Temmuz 2025]. Erişim adresi: <https://musem.marmara.edu.tr/programlar/mesleki-gelisim-egitim-programlari/cocugunu-gelistiren-ebeveyn-egitimi>
45. Lima LL, Vandenbergh L. Supporting fathering: a systematic review of parenting programs that promote father involvement. *Trends Psychol*. 2020;28(2):302–320. DOI: 10.9788/s43076-019-00008-z.
46. Wilde L, Mitchell A, Oliver C. Differences in social motivation in children with Smith-Magenis syndrome and Down syndrome. *J Autism Dev Disord*. 2016;46(6):2148–2159. DOI: 10.1007/s10803-016-2743-3.

Ek 1. Sürekli birlikte yaşayan aile üye sayısının km alt boyutuna etkisi

Alt Boyut	Gruplar	n	X	SS	ANOVA Testi			x	x
					KT	SD	KO	F	p
KM	3	14	57,93	7,14	704,244	4	176,061	2,570	0,047
	4	37	56,81	8,95					
	5	11	62,91	7,96					
	6	3	52,00	1,00					
	7	1	41,00	0,00					
İY	3	14	55,29	4,73	44,887	4	11,222	0,811	0,523
	4	37	56,05	3,70					
	5	11	57,45	2,07					
	6	3	56,67	3,89					
	7	1	60,00	0,00					
TB	3	14	25,36	6,21	144,610	4	36,163	0,906	0,466
	4	37	26,92	6,12					
	5	11	26,36	7,38					
	6	3	23,00	3,46					
	7	1	17,00	0,00					

KM=Keyfi Meşguliyet, İY=İlgi ve Yakınlık, TB=Temel Bakım

Ek 2. Babaların yaşlarının ve çocukla geçirilen sürenin KM, İY ve TB boyutları toplam puanlarını yordamasına ilişkin Regresyon Analizi

Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	B	Std. Hata	(β)	t	p	R	R ²	F	p
Baba Yaşı	KM	62,589	7,743	0,081	8,08	0,000	0,081	0,007	0,422	0,518
	İY	55,697	3,314	0,020	16,81	0,000	0,020	0,000	0,025	0,876
	TB	29,677	5,628	0,078	5,273	0,000	0,078	0,006	0,397	0,531
Çocukla Geçirilen Süre	KM	54,922	2,693	0,134	20,39	0,000	0,134	0,018	1,178	0,282
	İY	56,689	1,158	0,056	48,97	0,000	0,056	0,003	0,201	0,655
	TB	23,611	1,944	0,176	12,15	0,000	0,171	0,031	2,048	0,157

KM=Keyfi Meşguliyet, İY=İlgi ve Yakınlık, TB=Temel Bakım